

СХВАЛЕНО

Вченою радою КНЗ КОР
«Київський обласний інститут
післядипломної освіти
педагогічних кадрів»
(протокол від 18.12.2024 р. №10)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Ректор КНЗ КОР «Київський
обласний інститут післядипломної
освіти педагогічних кадрів»

Віра РОГОВА

Наказ від «18» грудня 2024 р. № 206

**ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
«ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО
ПРОЦЕСУ ПІД ЧАС ТА ПІСЛЯ ЗАВЕРШЕННЯ ВОЄННИХ ДІЙ»
для керівників і педагогічних працівників закладів освіти
(без підвищення кваліфікації за фахом)**

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Освітня програма розроблена на основі Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної освіти «Психолого-педагогічна підтримка дітей, батьків та педагогів в умовах надзвичайної ситуації» (наказ МОН України від 21.04.2023 №461), Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти «Плекання резилієнтності в закладі освіти» (наказ МОН України від 05.06.2023 №672) та Типової програми підвищення кваліфікації педагогів і керівників (директорів) закладів загальної середньої освіти зі створення безпечного і здорового освітнього середовища в закладі освіти» (наказ МОН України від 06.09.2023 №1091).

Актуальність розроблення програми «Психологічна підтримка учасників освітнього процесу під час та після завершення воєнних дій» для керівників і педагогічних працівників закладів освіти є надзвичайно високою, враховуючи сучасні виклики та потреби суспільства. Програма є важливою для забезпечення стійкості, емоційного благополуччя та адаптації всіх учасників освітнього процесу, особливо в умовах кризових ситуацій, як-от військових конфліктів, пандемії, екологічних катастроф та інших надзвичайних подій. Зокрема, під час надзвичайних ситуацій діти часто переживають страх, тривогу, стрес, що може впливати на їх психічне здоров'я та розвиток. Педагоги мають володіти навичками, щоб розпізнати ці стани та допомогти дітям адаптуватися і стабілізуватися. В умовах надзвичайних ситуацій важливо не лише підтримувати дітей, але й допомагати батькам, які самі можуть стикатися з труднощами і потребувати порад та підтримки у вихованні дітей у кризових умовах. Професійна діяльність в стресових умовах може призвести до психологічного вигорання серед педагогів. Запропонована Програма спрямована на допомогу педагогічним працівникам щодо збереження їхньої професійної мотивації, аналізу ресурсів для підтримки себе та своїх колег.

Ефективна робота з учасниками освітнього процесу можлива тільки тоді, коли дорослі проявляють впевненість, спокій і надійність. У воєнний час особливо важливо, щоб дорослі об'єднували зусилля для захисту дітей від насильства, принижень та забезпечували їх доступ до якісної освіти, підтримували розвиток природних життєвих навичок. Заклади освіти повинні бути комфортним і безпечним простором, де дітей розуміють і підтримують. Саме в такому середовищі учні вчаться взаємодіяти з іншими, спілкуватися з однолітками та дорослими.

Отже, програма підвищення кваліфікації з питань психолого-педагогічної підтримки учасників освітнього процесу є необхідним інструментом для забезпечення якості освіти та емоційного благополуччя всіх учасників освітнього процесу в умовах кризових ситуацій.

У зв'язку з цим постає потреба у набутті педагогічними працівниками закладів освіти компетентностей щодо надання психолого-педагогічної підтримки учасникам освітнього процесу в умовах надзвичайної ситуації,

зокрема пов'язаної із розгортанням воєнних дій на території України.

Програма розроблена згідно з положеннями чинного законодавства України (Конвенція ООН про права дитини, Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю; закони України «Про освіту», «Закону про дошкільну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» тощо).

Мета освітньої програми: формування та вдосконалення загальних і професійних компетентностей педагогічних працівників закладів освіти, для створення, підтримки та розвитку здорового, безпечного, сприятливого й інклюзивного освітнього середовища, а також для забезпечення психолого-педагогічної підтримки учасникам освітнього процесу в кризових умовах, зокрема в умовах воєнних дій і після їх завершення.

Основні завдання програми:

активізувати розвиток професійних компетентностей педагогічних працівників закладів освіти з питань психолого-педагогічної підтримки дітей, батьків та педагогів для ефективного виконання своїх обов'язків в умовах надзвичайних ситуацій, зокрема під час воєнних дій;

формування навички психологічної стійкості педагогічних працівників закладів освіти для вміння управляти власними емоційними станами та надавати підтримку учням у подоланні тривоги, страху та інших емоційних проявів під час надзвичайних ситуацій;

навчити педагогічних працівників закладів освіти надавати консультативну допомогу батькам, підтримуючи їх у кризових умовах і сприяючи розвитку конструктивних взаємодій з дітьми;

удосконалити вміння добирати ефективні форми, методи та практики для створення, підтримки та розвитку здорового, безпечного, розвивального, інклюзивного освітнього середовища та надання психолого-педагогічної підтримки учасникам освітнього процесу в умовах воєнного стану.

Загальні очікувані результати охоплюють:

Знання й розуміння:

- сучасних тенденцій розвитку освіти загалом;
- методів створення емоційно безпечного та сприятливого середовища для розвитку учнів;
- принципів індивідуального підходу до кожної дитини;
- особливостей організації ефективної комунікації з батьками для створення партнерської моделі виховання;

Уміння:

- враховувати індивідуальні потреби та інтереси дітей, адаптуючи освітні програми до їхніх особливостей;
- ефективно комунікувати з дітьми, батьками та колегами;
- забезпечувати ефективну співпрацю та командну роботу з колегами,

батьками та іншими учасниками освітнього процесу для досягнення спільних цілей;

- створювати інклюзивне середовище, де кожна дитина, незалежно від особливостей розвитку, відчуває себе частиною колективу;

Диспозиції (цінності, ставлення):

- гуманістична спрямованість освітнього процесу;
- дитиноцентризм, цінність особистості;
- професійна мобільність та гнучкість;
- усвідомлення необхідності постійного професійного розвитку;
- інклюзія та безбар'єрність;
- партнерство з батьками та громадою;
- професійна етика, рефлексія та саморозвиток.

Укладачі програми	Алексєєва Олена Іванівна, доцент кафедри педагогіки, психології та менеджменту освіти Комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів», кандидат психологічних наук;		
Найменування програми	Освітня програма підвищення кваліфікації «Психологічна підтримка учасників освітнього процесу під час та після завершення воєнних дій» (без підвищення кваліфікації за фахом)		
Мета програми	формування та вдосконалення загальних і професійних навичок педагогічних працівників закладів освіти, для створення, підтримки та розвитку здорового, безпечного, сприятливого й інклюзивного освітнього середовища, а також для забезпечення психолого-педагогічної підтримки учасникам освітнього процесу в кризових умовах, зокрема в умовах воєнних дій		
Цільова аудиторія за спеціальністю або за посадою педагогічного працівника	для керівників і педагогічних працівників закладів освіти		
Зміст програми	№ з/п	Тема заняття	год.
	Модуль І.		
	1.	Вплив надзвичайних ситуацій на дітей та дорослих	2
	2.	Російсько-українська війна: історичний, геополітичний та економічний аспекти	2
	3.	Освітні та психологічні втрати в сучасному освітньому середовищі	
	Модуль ІІ.		20
	4.	Ментальне здоров'я особистості: діагностика та особливості підтримки в сучасних умовах	4
	5.	Базові підходи до надання першої психологічної допомоги учасникам освітнього процесу	4
	6.	Використання травма-чутливих практик в освітньому процесі: розпізнавання травми та безпечне реагування на неї	2
	7.	Підтримка дітей з особливими освітніми потребами у період війни	2

	8.	Арт-терапевтичні техніки у роботі із стресом та тривожними станами	2
	9.	Методи арт-терапії у подоланні наслідків травматичного стресу	4
	10.	Життестійкість під час війни: ефективні практики та інструменти	2
	Модуль III.		
	8.	Тематична дискусія «Психологічна підтримка учасників освітнього процесу під час та після завершення воєнних дій»	2
Обсяг програми	1 кредит ЄКТС / 30 год (26 годин – аудиторні, 4 години – керована самостійна робота)		
Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться	Загальні компетентності: ЗК.01, ЗК.02, ЗК.03, ЗК.04, ЗК.05. Професійні компетентності: А1 Прогностична (А1.1); А2 Організаційна (А2.1, А2.3, А2.4); А3 Оцінювально-аналітична (А3.2); А.4 Предметно-методична (А4.1); Б1 Здоров'язбережувальна (Б1.2); В1 Психо-емоційна (В1.1, В1.2); В2 Педагогічне партнерство (В2.1, В2.2, В2.3); В3 Морально-етична (В3.1); Г1 Здатність до навчання впродовж життя (Г1.1, Г1.2); Г2 Інформаційно-комунікаційна (Г2.1, Г2.2, Г2.3).		
Форма підвищення кваліфікації	Інституційна (денна)		
Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації	Свідоцтво про підвищення кваліфікації		
Забезпечення розміщення освітньої програми на сайті	сайт: https://www.kristti.com.ua/		

Модуль I.

1.1.Вплив надзвичайних ситуацій на дітей та дорослих

Поняття надзвичайна ситуація. Визначення травматичної події та її наслідків для дітей і дорослих. Вплив стресу на психоемоційний стан особистості. Аналіз можливих реакцій та адаптивних механізмів у відповідь на травматичний досвід.

1.2.Російсько-українська війна: історичний, геополітичний та економічний аспекти.

Етапи формування незалежної української держави та реакція Росії.

Події 2014 року: анексія Криму та початок війни на Донбасі. Ескалація конфлікту у 2022 році: причини та ключові події. Роль України в системі міжнародних відносин. Інтереси Росії в регіоні та її імперська політика. Реакція світу на конфлікт: роль ЄС, НАТО, США та ООН. Гуманітарна криза: вимушені переселенці, проблема зайнятості та відновлення. Зміни в українському суспільстві: згуртованість, ідентичність, громадянська активність. Роль інформаційної війни: пропаганда, дезінформація та її вплив.

1.3. Освітні та психологічні втрати в сучасному освітньому середовищі.

Освітні втрати й навчальні розриви: сутність і взаємозв'язок. Формати вимірювання освітніх втрат та навчальних розривів. Наслідки навчальних втрат для суспільства. Психологічні втрати. Ментальне здоров'я та його складові. Ментальне здоров'я педагогічних працівників та учнів. Подолання освітніх втрат.

Модуль II.

2.1. Ментальне здоров'я особистості: діагностика та особливості підтримки в сучасних умовах

Основні поняття ментального здоров'я. Ознаки ментально здорової особистості. Вплив ментального здоров'я на навчальні результати та загальний добробут. Чинники, що впливають на ментальне здоров'я. Особливості ментального здоров'я дітей та підлітків у сучасному суспільстві. Діагностика та методи підтримки ментального здоров'я. Інструменти та методики оцінки ментального стану. Техніки саморегуляції та подолання стресу.

2.2. Базові підходи до надання першої психологічної допомоги учасникам освітнього процесу

Поняття про першу психологічну допомогу. Мета і завдання першої психологічної допомоги. Ключові принципи роботи з дітьми в стані дистресу. Види допомоги, яких потребують діти. Врахування вікових та особистісних відмінностей у роботі з дітьми.

2.3. Використання травма-чутливих практик в освітньому процесі: розпізнавання травми та безпечне реагування на неї

Підходи та методи, які допомагають ідентифікувати психологічну травму у дітей. Надання підтримки в безпечний і конструктивний спосіб. Травма-чутливі практики, орієнтовані на створення підтримуючого, безпечного середовища для осіб, які пережили травмуючі події, такі як військова або інша кризова ситуація.

2.4. Підтримка дітей з особливими освітніми потребами у період війни

Ознайомлення педагогів і фахівців із сучасними підходами до підтримки дітей з особливими освітніми потребами (ООП) у період війни. Розглядаються основні виклики, з якими стикаються такі діти в умовах стресу та кризових ситуацій, а також ефективні методи психологічної, педагогічної та соціальної

допомоги. Важливість взаємодії між педагогами, батьками та спеціалістами для забезпечення комплексного підходу.

2.5. Арт-терапевтичні техніки у роботі із стресом та тривожними станами

Вплив стресу та тривожних станів на психоемоційний стан. Фізіологічні та психологічні прояви стресу і тривожності. Вплив хронічного стресу на професійну діяльність та загальне самопочуття. Методи діагностики стресових і тривожних станів. Арт-терапія як метод подолання стресу. Види арт-терапевтичних технік (малювання, ліплення, колаж, музикотерапія, казкотерапія тощо). Психологічні механізми дії арт-терапії. Практичне застосування арт-терапевтичних технік. Малювання як спосіб візуалізації емоцій і напруги. Колажування як метод роботи з підсвідомістю та пошуку ресурсів. Ліплення з глини чи пластиліну для зняття м'язового напруження. Використання музики та рухових технік для зниження тривожності.

2.6. Методи арт-терапії у подоланні наслідків травматичного стресу

Поняття арт-терапії. Ознайомлення з методами арт-терапії, які сприяють подоланню наслідків травматичного стресу у дітей і дорослих. Основні методи арт-терапії. Роль арт-терапії у роботі з травмою. Арт-терапевтичні вправи для подолання наслідків стресу

2.7. Життестійкість під час війни: ефективні практики та інструменти

Поняття життестійкості. Фактори, що сприяють розвитку життестійкості. Роль освіти та виховання в підвищенні рівня життестійкості, зокрема у кризових ситуаціях. Життестійкість під час війни. Основні компоненти життестійкості (емоційна регуляція, когнітивна гнучкість, соціальна підтримка). Практики та інструменти розвитку життестійкості під час війни. Використання ресурсів для підтримки життестійкості в умовах війни.

Модуль III.

Тематична дискусія «Інноваційні реабілітаційні технології та корекційні засоби в організації навчання дітей з особливими освітніми потребами»

Питання для самостійного опрацювання

1. Основні ознаки стресу та емоційних розладів у дітей, батьків і педагогічних працівників.
2. Стратегії психолого-педагогічної підтримки, які можуть бути ефективними для дітей дошкільного віку в умовах кризових ситуацій, зокрема в під час воєнних дій.
3. Організація психологічної підтримки для батьків, в умовах пов'язаних з надзвичайними ситуаціями.
4. Методи допомоги дітям і педагогам у подоланні стресу та тривоги.
5. Забезпечення безпечного і здорового середовища в умовах надзвичайних ситуацій.
6. Створення ефективної системи взаємодії між педагогами, батьками та дітьми для надання психологічної підтримки.

Список використаних та рекомендованих джерел

1. Безпечне освітнє середовище закладу освіти: нові виміри безпеки. URL: <https://sqe.gov.ua/bezpechne-osvitnie-seredovishhe-novi-vim> (дата звернення: 25.03.2024).
2. Глушко О., Джурило А., Кравченко С. та ін. Освіта в реаліях війни: орієнтири міжнародної спільноти: оглядове видання / за заг. ред. О. Локшиної, О. Топузова. Нац. акад. пед. наук, Ін-т педагогіки НАПН України. Київ: Пед. Думка. 2022. 66 с. URL: <https://is.gd/b1dG3X> (дата звернення: 25.03.2024).
3. Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі: Указ Президента України від 25.05.2022 № 195/2020. URL: <https://is.gd/VAZWJ0> (дата звернення: 25.03.2024).
4. Психічне здоров'я особистості: підручник для вищих навчальних закладів / С.Д. Максименко, Я.В. Руденко, А.М. Кушнірєва, В.М. Невмержицький. Київ: «Видавництво Людмила», 2021. 438 с
5. Рекомендації щодо організації укриття в об'єктах фонду захисних споруд цивільного захисту персоналу та дітей (учнів, студентів) закладів освіти: додаток до листа ДСНС від 14.06.2022 № 03–1870/162–2. URL: <https://is.gd/Gobwlf> (дата звернення: 26.07.2023)..